

שנגע בקודש.

טמא שנגע בקודש שחייב מלקות, נלמד מ**דאפקה רחמנא** אזהרה זו בלשון נגיעה. ואילו **אזהרה לאוכל** בשר קודש כשהוא טמא, נלמדת מ**דאיתקש קודש למקדש** בפסוק זה, "בכל קדש לא תגע, ואל המקדש לא תבוא". מה ביאת מקדש היא דבר שיש בו כרת, שהבא למקדש בטומאה ענוש כרת, אף אזהרה זו של "בכל קודש לא תגע" עוסקת בדבר שענוש עליו כרת, והיינו טמא שאכל בשר קודש, שענוש כרת.

תניא בוותיה דריש לקיש, שאזהרה לאוכל קודש נלמדת מהיקש של קודש למקדש: 17

נאמר "בכל קודש לא תגע" אזהרה לאוכל.

אתה אומר אזהרה לאוכל, או אינו אלא אזהרה לנגוע?

תלמוד לומר "בכל קודש לא תגע, ואל המקדש לא תבוא", מקיש הכתוב קודש למקדש. מה מקדש, דבר שיש בו נטילת נשמה שהבא למקדש בטומאה ענוש כרת, אף אזהרת קודש עוסקת בדבר שיש בו

א-תז

נטילת נשמה. ואי עוסק הפסוק בנגוע, וכי נטילת נשמה בנוגע מי איכא? הרי אין חיוב כרת על נגיעה. אלא בהכרח, האזהרה שלמדנו בהיקש זה עוסקת באכילה.

ומקשינן: **ואבתי מיבעי ליה** לפסוק "בכל קודש לא תגע" לדין **טמא שאכל בשר קודש לפני זריקה**, לומר שחייב מלקות, ואם כן, כיצד למד ריש לקיש מפסוק זה שני לימודים, גם אזהרה לאוכל בשר קודש, וגם ריבוי לחייב מלקות על אכילתו אפילו קודם זריקת הדם?!

דאתמר: טמא שאכל בשר קודש לפני זריקה, שעדיין לא נזרק דם הקרבן, ולא הותר הבשר לאכילת טהורים: **ריש לקיש אמר לוקה. ורבי יוחנן אמר אינו לוקה.**

ומבאר הגמרא: **ריש לקיש אמר לוקה**, כי הוא סובר שאזהרה לטמא שלא יאכל בשר קודש נלמדת ממה שנאמר "בכל קודש לא תגע", ובפסוק זה לא שנא לפני זריקה ולא שנא לאחר זריקה.

ואילו **רבי יוחנן אמר אינו לוקה**, לטעמיה, שהוא סבור כדתני ברדלא, **אתיא אזהרה**

בלבד, הרי שנצרך הפסוק של "במים יובא" ללמד שנגיעת הטמא בתרומה פוסלתה.

17. כתב השפת אמת, שאפשר שיש בברייתא זו ראייה אף למה שדרש ריש לקיש מפסוק זה אזהרה לנגיעה, כי מאחר וטעמו של רבי יוחנן שאינו דורש אזהרה זו, הוא משום שפסוק זה עוסק בענין נגיעה בתרומה, הרי שבברייתא מבואר שעוסק בענין קודש. והביא את דברי הגמרא ביבמות [עא א], שהביאה ברייתא זו, וסיימה בה "והאי דאפקיה בלשון נגיעה, הכי

אולם הטהרת הקדש כתב, כי יתכן שסובר רבי יוחנן, שבדין "בכל קודש לא תגע" לא נאמר שנפסלת התרומה על ידי כך, אלא איסורו הוא בעצם הנגיעה אף על פי שאינו מטמאה בכך. ולפי זה יישב את קושיית התוס' ביבמות [עא א ד"ה נגיעה], על דברי הגמרא שלמדה איסור נגיעה בתרומה מ"בכל קודש לא תגע", והקשו התוס', שאם כן, נמצא שהפסוק "במים יובא וטמא עד הערב וטהר" המובא שם בגמרא לגבי דין זה, מיותר! אולם אם אכן לא למדנו מן הפסוק "בכל קודש לא תגע" אלא איסור נגיעה

היא רק **בטומאת הגוף**, שאם אדם טמא אכל בשר קדשים, בזה אמר רבי יוחנן שאינו לוקה, וכפי שהתבאר לעיל שלמד את דין המלקות על האזהרה מדין עונש כרת שהוא רק אחר זריקה. אבל **בטומאת בשר**, אם אכל אדם טהור בשר קדשים טמא, **דברי הכל לוקה** אף אם אכלו קודם זריקה.

ואף על פי שאין חייבין כרת על אכילת קדשים בטומאת הגוף לפני זריקת הדם, כי עונש הכרת נאמר רק בטמא שאכל בשר קודם לאחר זריקת הדם [לפי שרק אז הותר הבשר לאכילה], היינו דווקא לגבי אדם טמא האוכל בשר קדשים. אבל לגבי אכילת בשר טמא הרי אף אם אכלו קודם זריקה, לוקה. משום **דאמר מר**: נאמר בתורה "והבשר אשר יגע בכל טמא, באש ישרף. והבשר, כל טהור יאכל בשר" [ויקרא ז]. ותיבת "**והבשר**" הכתובה בסוף הפסוק מיותרת היא, ובאה לרבות שאפילו עצים של המערכה ולבונה שמקטירים על המזבח, מקבלים טומאת אוכלים ופסולים להקרבה על המזבח, אף על גב דעצים ולבונה לאו בני אכילה נינהו [ולכן לא נוהגת טומאת אוכלים בעצים ולבונה של חולין, כיון שאינם דבר מאכל], ואפילו הכי רביננהו קרא, ריבה הכתוב את עצי המערכה ואת הלבונה המוקטרת, שיקבלו טומאת אוכלים כאילו היו אוכל. כי מעלה מיוחדת נאמרה בקדשים, ש"חייבת הקודש" מכשרתן¹ לקבל

לאוכל קודש בטומאה מדרשת "טומאתו טומאתו", האמורה בביאת מקדש ובאוכל בשר קודש בטומאת הגוף, ולמדנו אזהרת אכילת קודש בטומאה מאזהרת ביאת מקדש בטומאה. וכי כתב רחמנא הוא קרא ד"טומאתו", הוא דוקא בטמא האוכל בשר קודש לאחר זריקה. שהרי פסוק זה עוסק בענין עונש כרת, שהוא נאמר רק לגבי טמא האוכל בשר קודש לאחר זריקה. ומשום כך, אין לנו ללמוד אזהרת אכילה אלא לגבי האמור בפסוק ההוא.

ומתרצינן: אפשר ללמוד מהפסוק "בכל קודש לא תגע" אזהרה בין לקודם זריקה ובין לאחר זריקה, כי אם כן, אם נאמר שהפסוק עוסק רק בטמא שאוכל בשר קודש אחר זריקה, לימא קרא "בקודש לא תגע", בלי המילה "בכל", ונדע מזה שעוסק הפסוק באוכל בשר קודש דוקא אחר זריקת הדם, בדומה לעונש כרת, האמור רק במי שאוכל אחר זריקה. מאי "בכל קודש"? שמע מינה, מהריבוי של "בכל קודש", לרבות תרתי, בין האוכל קודם זריקה ובין לאחריה, לוקה.

גופא, טמא שאכל בשר קודש לפני זריקה —

ריש לקיש אמר לוקה, רבי יוחנן אמר אינו לוקה.

אמר אבוי: מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש

פסוק זה לרבות עצים ולבונה? שמא עוסק הפסוק בבשר דווקא, ובא לרבות רק שאין הבשר צריך "הכשר משקין" לקבל טומאה כשאר אוכלים [שאינם נטמאים מבלי שינתן עליהם תחילה משקה משבעת המשקים], משום שחייבת

קאמר, נגיעה כאכילה". הרי, שאף הברייתא דרשה דבר זה. אולם הקשה, ששם מבואר לימוד זה לגבי נגיעה בתרומה, ולא לגבי נגיעה בבשר קודש, וכן הקשו שם התוס'.

1. הקשו התוס' [סוף ד"ה והבשר], מנין שבא

טומאת אוכלים² אפילו בדבר שאינו אוכל.³

טומאה [משום שטומאת משקין דרבנן ובמקדש לא גזרין], הרי יש להם להתכשר משום חיבת הקודש?

ותמה הקהלות יעקב, הרי דין חיבת הקודש, אינו חידוש רק בדין קבלת טומאה, האומר שבקודש גם דבר שאינו ראוי לאכילה מקבל טומאה, כי אין די בדבר זה, שהרי אף אם דבר שאינו ראוי לאכילה מקבל טומאה, עדיין אין לחייב מלקות על אכילתו, כיון שאין שמה אכילה, ומדוע לוקה על אכילת עצים ולבונה, אלא בהכרח שמה שנתחדש בגזירת הכתוב זו הוא, שדבר שהוא קודש יש בו תורת אוכל על אף שאינו ראוי למאכל אדם, וממילא דינו לקבל טומאת אוכלים כיון שנחשב אוכל, ואם כן, דין זה שייך רק בעצים ולבונה וכיוצא בהם, שסיבת אי היותם מקבלים טומאה כשהם חולין, היא משום שאינם ראויים לאכילת אדם, שבוה גילתה תורה, שמשום חיבת הקודש, אף דבר שאינו ראוי לאכילה, נחשב בר אכילה, אבל משקים שראויים לאדם, וסיבת היותם טהורים היא משום שאין טומאה למשקין כלל, על אף שראויים לאדם, מה יועיל להם דין חיבת הקודש לעשותם בגדר "ראויים לאדם", הרי בלאו הכי ראויים הם, ואף על פי כן אין בהם דין טומאה, ומה יוסיף להם דין חיבת הקודש?

ותירץ, מה שאין משקין [אלו] מקבלים טומאה, היינו רק לענין זה שלא נתייחד להם דין טומאת משקין. אבל הטעם שאין הם מקבלים "טומאת אוכלין" הוא משום שאינם ראויים לאכילת שביעה כאוכלין, שהרי מבואר בגמרא בכריתות [יג], שחלב האשה שהתינוק יונק, מקבל טומאת אוכלין, והיינו משום שהתינוק אוכלו לשבעה, ונחשב אוכל, הרי שאף דבר לח ונשפך יש בו טומאת אוכלין, אם הוא קיים לאכילה, ומה ששאר משקין אינם מקבלים טומאת אוכלין, היינו משום שאינם עומדים

הקודש מכשרת את בשר הקודש לקבל טומאה בלי צורך ב"הכשר משקין" תחילה?

והגר"ח אמר ליישב, שאמנם בפשוטו היה אפשר לומר שנתחדש בפסוק זה שני דברים, א. שעצים ולבונה מקבלים טומאה. ב. שאין הקדשים צריכין הכשר, משום שחיבת הקודש מכשרתם, ואם כך היה, הרי שקושיית התוס' במקומה עומדת, מנין שבא הפסוק לחדש אף על עצים ולבונה, שמה לא נתחדש אלא דין זה שמשום חיבת הקודש אין הבשר צריך הכשר לקבל טומאה. אולם יש לומר, שלא נתחדש כאן אלא דין אחד, והוא, שבקדשים אף עצים ולבונה מקבלים טומאה בתורת אוכל, וממילא לא שייך בזה דין "הכשר משקים", כיון שההכשר נאמר באוכלין דווקא, שאוכלים אינם מקבלים טומאה אם לא הוכשרו לקבלת טומאה על ידי נתינת משקה עליהם. אבל כיון שנתרבה בקדשים דין חדש, שלקבלת טומאה בקדשים אין צריך אוכל דווקא אלא אף העצים ולבונה מקבלים טומאה, נמצא ממילא שאין הקדשים צריכים הכשר לקבלת טומאה, כי כאמור, ההכשר הוא דין מיוחד באוכלין, ואילו עצים ולבונה מקבלים טומאה מצד עצם היותם קדשים. ומתיישבת בזה קושיית התוס', שהרי דין זה שאין הקדשים צריכים הכשר לקבל טומאה, הינו דין אחד עם דין עצים ולבונה המקבלים טומאה בקדשים, והיינו מחמת שאין צריך אוכל דווקא לדין קבלת טומאה.

ומכל מקום זו דעת התוס', הסוברים שחיבת הקודש מכשירה לקבל טומאה, ואין הקדשים צריכים הכשר.

2. הקשו התוס' [ד"ה והבשר], כיון שחיבת הקודש מכשרת לקבל טומאה, אף בדבר שבחולין אינו ראוי לקבל טומאה, מדוע סוברת הגמרא בפסחים [טז א] שמשקין של בית המטבחים שבעזרה טהורים, ואינם מקבלים

ולמדנו בזה, שלוקה על אכילת עצים ולבונה שנטמאו, על אף שאינם ראויים לאכילה. והוא הדין לבשר קדשים טמא שאכלו קודם זריקה, שאף על פי שעדיין אין לו היתר אכילה, לוקה על אכילתו, כי הוא לא גרע מעצים ולבונה של קדשים, שאינם ראויים לאכילה, ובכל זאת אדם האוכלם כשהם טמאים, לוקה.⁴

ורבא אמר: מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש אם לוקה על אכילת בשר קודם זריקה, היא רק בטומאת הגוף, שבה אמר ריש לקיש שלוקה. אבל בטומאת בשר, דברי הכל אינו לוקה.⁵

ומבאר רבא: **מאי טעמא** אינו לוקה לדברי הכל? כיון שהוקש הפסוק המזהיר על אכילת בשר קודם טמא לפסוק שנאמר בו עונש כרת על ביאת מקדש בטומאת הגוף, שיש בה עונש כרת, יש לנו ללמוד שהאזהרה האמורה באכילת בשר טמא אינה אמורה אלא בבשר טמא שיש חיוב כרת על אכילתו, כמו על ביאת מקדש בטומאת הגוף. ולכן, בשר קודם זריקה, כיון דלא קרינן ביה, באדם טמא האוכל את הבשר, "וטומאתו עליו, ונכרתה", שהרי לפני זריקת הדם הוא נתמעט מעונש כרת, כך גם לא קרינא ביה, בבשר הטמא לפני זריקת הדם, "והבשר אשר יגע בכל טמא, לא יאכל".

לאכילה, וזהו שהקשו התוס', מאחר ובחיבת הקודש למדנו, שאף דבר שאינו ראוי לאכילה, נחשב אוכל, א"כ הוא הדין למשקין של קודש, שיחשבו אוכל מדין זה, וממילא יהיה בהם דין טומאת אוכלין, על אף שטומאת משקין לא נאמרה בהם!?

המוקדשין, יח יב], הרי עיקר הנדון כאן הוא משום המבואר בגמרא במנחות [כה] לגבי אכילת קדשים בטומאת הגוף, שאינו חייב אלא על דבר הניתר לטהורים, והיינו לאחר זריקה, שקודם לכן אסור הבשר באכילה אף לטהורים, ובוזה אמר אביי שהוא הדין לגבי אכילת בשר טמא, וא"כ מה היא הוכחת הגמרא מעצים ולבונה שאינם ראויים לאכילה, הרי מכל מקום אין הם מחוסרים התר, והרי הם שוים לבשר לאחר זריקת הדם, ומה שאין כן הבשר קודם זריקה שהוא מחוסר התר אכילה לטהורים? וכתב, שהגמרא מדמה עצים ולבונה שאינם ראויים לאכילה, לבשר קודם זריקה שלא הותר באכילה [שאינו ראוי לאכילה משום כך].

3. המנחת חינוך [קמו ח] מסתפק, כיון שחיבת הקודש משווה שם אוכל אף לדבר שאינו אוכל, הרי שיתכן שאף אם יאכל פחות מכזית יהיה חייב, ואינו כשאר מאכלות שדין איסורם הוא רק בשיעור כזית, ובאבי עזרי [טומאת אוכלין, ד ה] תמה על כך, שהרי הרמב"ם פסק בדין אכילת לבונה שאם אכל כזית חייב, והטעם הוא משום שכל דין חיבת הקודש ענינו רק להחשיב את הדבר לאוכל, אשר משום כך יוכשר לקבל טומאה, וזהו רק לענין הדינים הנוגעים לחפץ, היינו להיטמא ולטמא. אבל לענין איסור אכילה, שהוא דין על האדם האוכל, ודאי שאינו חייב אלא אם אכל כזית, כי על מעשה האכילה עצמו לא נאמר דין חיבת הקודש.

4. הקשה בחידושי רבנו חיים הלוי [פסולי אכילתם?

5. הרמב"ם [פסולי המוקדשין, יח יב], פסק כרבא שאין לוקין על בשר שנטמא אלא האוכלו לאחר זריקת דמים. והקשה בכתבי הגרי"ז, אמנם אין לו ללקות משום אכילת קודש טמא. אבל מכל מקום למה לא ילקה משום אוכל פסולי המוקדשים, כשאר פסולים שלוקה על אכילתם?

4. הקשה בחידושי רבנו חיים הלוי [פסולי

ונמצא שלא נאמרה אזהרה זו על אכילת בשר קודם זריקה, אלא רק לאחריה.

ומקשינן לשיטת רבא, הסובר שבשר טמא קודם זריקה, אין לוקין על אכילתו לכולי עלמא.

והאמר מר: "והבשר" — לרבות עצים ולבונה?! ומה גרע בשר קודם זריקה, שעדיין אין לו היתר אכילה, מעצים ולבונה, שאינם נאכלים לעולם, ובכל זאת נתרכו למלקות?

ומתריצין: **הבא, עצים ולבונה שנתרכו למלקות, במאי עסקינן, בכגון שקדשו העצים והלבונה בכלי שרת, והיינו, קדושת עצים בכלי שרת היא כאשר חותה הכהן את**

הגחלים מעל המזבח במחתת כלי שרת. וקדושת לבונה היא כשקידשה בבזיכין, ולכך לוקה על אכילתו, משום **דנעשה כמי שקרבו כל מתיריו**, דהיינו, כמו המצב של בשר לאחר זריקת הדם, שהאוכלו בטומאת הגוף חייב כרת, וכאן, שהם אינם בשר אלא עצים ולבונה, לוקה האוכלם.

דתנן: כל דבר שיש לו מתירים לאכילה, כגון בשר קדשים, שיש לו מתירים בזריקת הדם, שהיא מתירתו באכילה, יש חיוב כרת על אכילתו בטומאת הגוף, רק משקרבו מתיריו, ולא קודם לכן. ואילו כל דבר שאין לו מתיריו, יש חיוב כרת על אכילתו רק משקדש בכלי. ומשום כך, בשר קודם זריקת הדם גרע מעצים ולבונה שנתקדשו בכלי. ⁶

כשם שלוקה על אכילת עצים ולבונה על אף שאינם ראויים לאכילה, הוא הדין שיש לו ללקות על אכילת בשר קודם זריקה, על אף שאין לו היתר אכילה, והוכחה זו קיימת אף אם נעמיד את הפסוק של עצים ולבונה באופן שקדשו בכלי, כי אמנם נעשו כמי שקרבו מתיריו. אבל מכל מקום אין הם ראויים לאכילה, ואף על פי כן לוקה על אכילתם, והוא הדין לבשר קודם זריקה?!

ותירץ, נאמרו שני דינים באיסור אכילת קודש בטומאה: א. דין הנאמר בפסוק "והטהור, כל טהור יאכל בשר" שאין חייב בזה אלא בדבר הניתר לטהורים, שעל ידי כן נחשב ראוי לאכילה, וכפי שדרשה הגמרא במנחות [כה ב], מהפסוק "כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר וכו' וטומאתו עליו", ובדין זה כל דבר שאינו ראוי לאכילה אין חייבים עליו משום טומאה. ב. דין הנלמד מן הפסוק "אשר יקרבו, שענינו לחייב על כל דבר הנקרב שאכלו בטומאה, ובזה אף שאין חייב אלא משעה

ותירץ, כיון שסובר הרמב"ם שחיוב מלקות על אכילת פסולי המוקדשין, הוא משום הלאו של "לא תאכל כל תועבה", הרי שלא זו נאמר רק במקום שכל הקרבן פסול, שאז נקרא "תועבה". אבל כאשר חל פסול רק על בשר קודש, באופן שלא נפסל הקרבן כולו, אינו חייב משום "לא תאכל כל תועבה", וכפי המתבאר בלשון הרמב"ם [פסולי המוקדשין, יח ג] "כל קרבן שנאמר שהוא פסול, בין שנפסל במחשבה, בין במעשה, בין שאירע לו דבר שפסלו, כל האוכל ממנו כזית במזיד לוקה, שנאמר לא תאכל כל תועבה", הרי שהזכיר הרמב"ם הלאו זה, רק קרבן פסול. אבל סתם פסול בשר קודש, אינו בכלל לאו זה, ולכן, סובר הרמב"ם שמדאורייתא אינו לוקה על אכילת בשר קודש טמא, משום שאינו נכלל באיסור אכילת פסולי המוקדשים.

6. הקשה בחדושי רבנו חיים הלוי [פסולי המוקדשין, יח יב], מה הועילה הגמרא בתירוצה, הרי הוכחת אביי מדין עצים ולבונה היתה כי

הסובר שלא הבא מכלל עשה לוקין עליו, ממה ששנינו בברייתא: נאמר בפסוק "כל מפרסת פרסה ושעטת שסע פרסות, מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו" [ויקרא יא], ומייתור תיבת "אותה" דרשנו: זו שיש לה סימני טהרה האמורים בפסוק **אותה תאכלו** — ולא בהמה טמאה, שאין לה סימני טהרה. **ולאו הבא מכלל עשה, עשה.** ולכך לא למדנו כאן חיוב מלקות, אלא איסור עשה בלבד, והוצרכנו לפסוק נוסף המזהיר על אכילת בהמה טמאה, שממנו למדנו דין מלקות. ומכאן ראייה לא כדברי ריש לקיש, הסובר לאו הבא מכלל עשה לוקין עליו.

ומתרצינן: **אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא: אסברא לך במה נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן,**⁷ **באברי בהמה טמאה שהעלן על גבי המזבח** — **דכולי עלמא לא**

איתמר: המעלה אברי בהמה טמאה כגון סוסים וגמלים על גבי המזבח

ריש לקיש אמר לוקה, רבי יוחנן אמר אינו לוקה.

ריש לקיש אמר לוקה משום שנאמר "מן הבקר ומן הצאן תקריבו", ולמדנו בפסוק זה שבהמה טהורה, **אין. אבל בהמה טמאה, לא** מקריבים אותה על גבי המזבח. וסובר ריש לקיש כי **לאו הבא מכלל עשה** [כגון זה, שלא נאמרה בו אוהרה בפירוש, אלא מכלל מצוות עשה להקריב בהמה טהורה למדנו שטמאה אין מקריבים], **לוקין עליו.**

ורבי יוחנן אמר אין לוקין עליו, על איסור העלאת אברי בהמה טמאה, כי הוא סובר **לאו הבא מכלל עשה אין לוקין עליו.**

מותיב רבי ירמיה על דברי ריש לקיש

ותירץ, על פי דברי הגמרא בסוטה [יד] שקומץ ולבונה גם לאחר שקדשו בכלי שרת עם יתר המנחה, צריכים כלי שרת שני לקדשם, ולקמן [פג ב] מבואר בגמרא, שקומץ שלא קדש בכלי אינו ראוי למזבח, והינו בכלי שני כפי המבואר שם בתוס', ולפי זה יש לפרש הסוגיא, כי גם אביי סובר שהפסוק עוסק בעצים ולבונה שקדשו בכלי שרת יחד עם המנחה שעל ידי כן חל בה קדושת הגוף, ורק שעדיין אינה ראויה להיקרב כיון שלא קדשה בכלי שרת שני, ואינה בכלל "אשר יקרב" כי אינה ראויה להקרבה, ומה שתירץ רבא "כגון דקדשו בכלי" כוונתו לכלי שני, שעל ידי כן נעשה ראוי להקרבה וחייבין על אכילתו בטומאה משום דין "אשר יקרב" הקיים אף בדבר שאינו ראוי לאכילה, ואינו שייך לדין "ניתר לטהורים", כפי שהתבאר.

7. יש להקשות, כיון שרבי יעקב מעמיד בתירוץו

שקדש בכלי. אבל מכל מקום חייב אף על דבר שאינו ראוי לאכילה. ומעתה, הוכיח אביי מעצים ולבונה שלא קדשו בכלי שרת, שאין לחייבו משום "דבר הנקרב", וחייב עליהם משום טומאה, על אף שאין הם ראויים לאכילה, וא"כ הוא הדין לבשר קודם זריקה. ודחיית רבא היא, כיון שמדובר בעצים ולבונה שקדשו בכלי, הרי שיש להתחייב עליהם משום "דבר הנקרב", אשר חיובו הוא אף בדבר שאינו ראוי לאכילה, ומה שאין כן בבשר קודם זריקה, שלא הותר באכילה. אולם הקשה, שמדברי הגמרא משמע שאביי אינו סובר כן, והעמיד את הפסוק בעצים ולבונה שלא קדשו בכלי כלל, וכיצד יתכן לומר כן, הרי מפורש במשנה במעילה [י], שרק לאחר שקדשה הלבונה בכלי, חייב עליה משום טומאה, והטעם, משום שעד שלא קדשה בכלי לא חל בה קדושת הגוף, ואינה קדושה אלא בקדושת דמים, ומשום כך לא חל בה דין פסול טומאת קדשים! ?

רבי יוחנן אמר עובר בעשה משום שדרש את הפסוק "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן" שדווקא בהמה, אין. אבל חיה, לא. ריש לקיש אמר אינו עובר עליו בולא כלום, כי החוא פסוק זה למצוה נכתב, שרק בהמה יש מצווה בהקרבתה, ואילו הקרבת חיה רשות היא,⁹ אבל אין איסור בהקרבתה.¹⁰

פליגי שאינו לאו, אלא איסור עשה⁸ ואין לוקין עליו. כי פליגי ריש לקיש ורבי יוחנן בחיה טהורה שהעלה אבריה על גבי המזבח, אם עובר באיסור עשה. והכי איתמר: רבי יוחנן אמר: עובר המעלה אברי חיה טהורה על גבי המזבח בעשה, ריש לקיש אמר: אינו עובר בולא כלום.

שהוא הדין לחיה טהורה שאינה ראויה להקרבה. אבל ריש לקיש הסובר שיש כאן מיעוט מיוחד לענין בהמה טמאה, הרי שאין להוציא ממיעוט זה דין נוסף לחיה טהורה.

8. בכתבי הגרי"ז מסתפק, באיסור בהמה טמאה, אם ענין פסולו הוא רק משום שאינה בקר וצאן, וכמו בחיה טהורה, שודאי אין בה שום פסול, ורק משום שאינה בקר וצאן סובר רבי יוחנן בסמוך שאסורה, או שיש בה פסול משום היותה בהמה טמאה, ולא רק משום שאינה בקר וצאן. והביא ראיה ממה שמצינו שהקרבת בהמה טמאה, אסורה גם לבני נח [שלא נצטוו בדין הקרבת בקר וצאן]. הרי שיש שם פסול וחלות דין שבהמה טמאה אינה ראויה להקרבה.

9. כן פירש רש"י, ובקרבן אורה כתב, שמדברי הברייתא המובאת בהמשך הגמרא להקשות על ריש לקיש, משמע שאף אם נסבור שחיה כשרה להקרבה, מכל מקום לכתחילה לא יביא חיה, וכלשון הברייתא "יכול לא יביא ואם הביא כשר", ולכך פירש, שכונת רבי יוחנן "למצווה", היינו שלכתחילה לא יביא אלא בהמה, ואם הביא חיה כשר, וכדוגמת הברייתא לקמן מתלמיד שאמר לו רבו הבא לי חיטין, והביא לו שעורים, שעל אף שעשה שלא כהוגן בהביאו שעורים, שהרי נצטווה על חיטין, מכל מקום יקבלם רבו מידיו כי חיטים ושעורים קרובים במינם הם, ולא נתכוון לעבור על דברי רבו אלא

את מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש באופן שונה, והיינו שחלקו על העלאת אברי חיה, א"כ מה שייך בזה לשון "אסברא לך" הרי אין הוא מבאר את מחלוקתם אלא מעמיד מחלוקת אחרת?

וביאר בזה הגרי"ז, שיסוד מחלוקתם של רבי יוחנן וריש לקיש הוא, מהו גדר המיעוט שנתמעט מ"מן הבקר ומן הצאן", ריש לקיש סובר, שהוא מיעוט מיוחד על בהמה טמאה שאינה נקרבת, ואילו רבי יוחנן סובר, שאין זה אלא מיעוט כללי המורה שכל מה שאינו ממין בקר וצאן, אינו ראוי להקרבה, וסברה הגמרא, שלריש לקיש לוקים על איסור זה, על אף שהוא לאו הבא מכלל עשה, כיון שהוא מיעוט מיוחד על בהמה טמאה, ולא ככל לאו הבא מכלל עשה, הנלמד מכללות הדבר, ועל כך שאלה, מהברייתא של "אותה תאכלו" שמבואר בה שאף שהפסוק בא למעט בהמה טמאה בדווקא אף על פי כן אינו אלא עשה, ואין לוקין עליו [אלמלא הלאו הנאמר שם במפורש], ומוכח שאף על לאו הבא מכלל עשה כזה שהוא מיעוט מיוחד אין לוקין עליו, ואם כן, הוקשה לגמרא מהי הנפקא מינה בין ריש לקיש הדורש מיעוט זה לבהמה טמאה דווקא לבין רבי יוחנן הדורש כמיעוט לכל דבר שאינו בקר וצאן? ותירצה הגמרא, "אסברה לך" שאמנם לגבי בהמה טמאה אין חילוק בגדר הדרשה, ואף ריש לקיש מודה שאינו לוקה על הקרבתה. אבל החילוק בדבריהם הוא, לגבי חיה טהורה, לרבי יוחנן הסובר שכל דבר שאינו בקר וצאן התמעט מפסוק זה, הרי

אמנם חיה טמאה ודאי אסורה שהרי הגמרא במנחות [ו א] דרשה מהפסוק "ממשקה ישראל למנחה" שרק דבר המותר לישראל באכילה, מותר בהקרבה.

מותיב רבא על ריש לקיש ממה ששינוי כבריייתא: **אילו היה נאמר "קרבן לה' בהמה"** ולא היה הכתוב מפרש צאן ובקר, הייתי **אומר** שיש מצווה גם בהקרבת חיה, כי חיה **בכלל בהמה, כענין שנאמר "זאת הבהמה אשר תאכלו: שור, שח כשבים, ושה עזים. איל וצביו" וגו'.** שמכאן למדנו שחיה בכלל בהמה היא. ולכך תלמוד לומר "בקר וצאן". ממה שפירט הכתוב בקר וצאן למדנו שדווקא בקר וצאן אמרתי לך להקריב, ולא חיה.

יכול לא יביא חיה, שאין בהבאתה מצווה, ובכל זאת, אם הביא כשר, ונאמר כך: הא למה זה דומה? לתלמיד שאמר לו רבו: הבא לי חטים! והביא לו חטים ושעורים. שאינו

כמעביר על דבריו, אלא כמוסיף על דבריו, וכשר?

תלמוד לומר "בקר וצאן" פעם נוספת, שנאמר "אם עולה קרבנו מן הבקר", ובהמשך "ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים", ודרשו חכמים ממה שפירטה התורה דבר זה פעם נוספת: רק בקר וצאן אמרתי לך להקריב, ולא חיה! שהמקריב חיה עובר על איסור, כי הא למה זה דומה? לתלמיד שאמר לו רבו: אל תביא לי אלא חיטין! והביא לו חיטין ושעורים. שאינו כמוסיף על דבריו, אלא כמעביר על דבריו, ופסול.

ומסיקה הגמרא: **תיובתא דריש לקיש, תיובתא.**

שינוי במשנה: וכולן, כל הפסולין שקיבלו את הדם במחשבת פסול של חוץ לזמנו וחיוץ למקומו, לא נפסל הזבח מחמת כן, כיון

להוסיף, וכמו כן כשאמרה תורה להביא מן הבהמה, דהיינו בקר וצאן, לכתחילה לא יביא מן החיה ואם הביא כשר, כי חיה בכלל בהמה היא. ולפי זה כתב, שיש לומר שפסול חיה טמאה [שרש"י למדו מדין "ממשקה ישראל למנחה"], נלמד אף הוא מדבר זה, כי לא אמר ריש לקיש שכשר, אלא בחיה טהורה שהיא בכלל בהמה טהורה. אבל בהבאת חיה טמאה, וודאי נחשב כמעביר על דבריו רבו, שהרי זה כמי שאמר לו רבו הבא לי חיטין, והביא לו חיטין וקטניות, שאין זה מוסיף על דבריו, אלא כמעביר עליהם, כיון שלא הביא לגמרי ממין שאמר לו רבו.

ובחזון איש הקשה על דבר זה, מדברי הגמרא בקידושין [נו ב], המרבה במפורש חיה טהורה לענין איסור חולין בעזרה.

ובאור שמח [איסורי מזבח ה ה] כתב כשיטה מקובצת שאין קדושה חלה על חיה טהורה, אולם כתב, שבאמת אסורה היא משום

10. הקשה השיטה מקובצת [אות ד], מדוע חיה טהורה גרעה מנקבה לעולה, שדינה שאם